

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ, ІСТОРИЧНІ, КОНСТИТУЦІЙНІ ТА АДМІНІСТРАТИВНІ АСПЕКТИ РОЗБУДОВИ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Боняк В.О.

доктор юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 351.74

СТАН НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ, ЯКІ ЗДІЙСНЮВАЛИ КАРАЛЬНО-РЕПРЕСИВНІ ТА ПРАВООХОРОННІ ФУНКЦІЇ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ У ДОРЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПЕРІОД (до 1917 р.)

Висвітлено стан наукового супроводження становлення та розвитку органів, які здійснювали карально-репресивні та правоохоронні функції на теренах України у дореволюційний період. Доведено, що наукові праці цього періоду розкривали складність та суперечливість процесу становлення поліцейських та адміністративних інституцій, а також містили обґрунтування необхідності їх існування саме у форматі режиму поліцейської держави за абсолютної монархії.

***Ключові слова:** карально-репресивні та правоохоронні органи, поліція, жандармерія, органи прокуратури, пенітенціарні установи.*

Постановка проблеми. В умовах сучасних глибинних соціально-економічних та політичних перетворень у нашій державі суттєвих змін зазнає і національна правоохоронна система. Її реформування вимагає удосконалення діяльності органів охорони правопорядку України, що значною мірою залежить від постійного наукового супроводження цих процесів. Важлива роль при цьому відводиться історико-правовим дослідженням XVIII – поч. XX ст., що займають особливу нішу та мають неабияке значення для з'ясування генезису органів охорони правопорядку України.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання витоків державних органів, які здійснювали карально-

репресивні та правоохоронні функції на теренах України у дореволюційний період (до 1917 р.), є традиційними, що розглядаються в межах історико-правової науки.

Особливо вагомими при висвітленні питань організації та функціонування органів, які здійснювали карально-репресивні та правоохоронні функції на теренах України у дореволюційний період, є праці О.М. Бандурки, В.А. Греченка, О.Н. Ярмиша «Поліція в Україні: історико-правове дослідження (початок XVIII ст. – 1917 р.)» [1], І.Г. Богатирьова «Державна кримінально-виконавча служба України: історія та сучасність» [2], А.М. Куліша «Організаційно-правові засади функціонування правоохоронної системи України» [3] та ін.

Метою цієї статті є з'ясування стану наукового супроводження становлення та розвитку органів, які здійснювали карально-репресивні та правоохоронні функції на теренах України у дореволюційний період. Виявлення найбільш суттєвих інституційних характеристик цих органів сприятиме врахуванню їх у процесі трансформації від карально-правоохоронної їх моделі до правоохоронної та соціально-сервісного змісту діяльності досліджуваних органів публічної влади.

Виклад основного матеріалу. Хронологічні межі дослідження обумовлені спеціалізацією державного апарату Російської імперії, що мала місце на початку XVIII ст. та відбувалася у контексті світового досвіду такої спеціалізації. Актуальність таких наукових праць, на думку О.М. Бандурки, суттєво зростає на сучасному етапі розвитку держави та суспільства, коли звернення до спадщини минулого (попереднього досвіду організації та функціонування органів, які здійснювали каральні та правоохоронні функції на теренах України) обумовлюється саме нагальними потребами реформування органів внутрішніх справ та інших органів охорони правопорядку [1, с. 5]. Це питання має комплексний теоретико-прикладний характер з огляду на те, що ефективність функціонування цих органів публічної влади безпосередньо стосується утвердження і забезпечення правопорядку (а, по суті, забезпечення прав і свобод людини).

Слушним у зв'язку з цим є й висловлювання Ю.І. Римаренка, який наголошував на тому, що нам бракує спадкоємності наукового життя, послідовності в розумінні суспільних явищ та подій, зокрема, наступності у з'ясуванні принципів українського державотворення, перспектив етнополітичного, етнодержавницького розвитку [4, с. 5].

Слід акцентувати увагу на таких особливостях еволюції наукових поглядів про органи, які здійснювали карально-репресивні та правоохоронні функції на теренах України: 1) вона відбувалася відповідно до зміни історичних типів держави, соціально-економічних відносин, політичної системи та інших чинників; 2) історія держави і права України протягом тривалого історичного періоду розвивалася в лоні російської, а згодом радянської історико-правової науки. Тому методологічно правильно розглядати у цьому контексті й еволюцію ідей з питань організації та функціонування досліджуваних орга-

нів публічної влади.

Наявні дослідження вітчизняних учених про утворення та діяльність органів, що здійснювали карально-репресивні та правоохоронні функції на українських землях у період XVIII – поч. ХХ ст., враховують досягнення світової політико-правової думки – наукових праць мислителів, що здебільшого приділяли увагу поліцейським органам як найбільш численній державній структурі, на яку було покладено здійснення карально-репресивних та правоохоронних функцій. Відправною віхою у теоретичному осмисленні поняття "поліція" та питань, пов'язаних з організацією та функціонуванням цього органу, що був заснований як одна із перших карально-репресивних структур, стали праці французького юриста Жана Дома (? –1696). Вчений вважав, що поліція повинна впорядковувати все, що стосується суспільного життя і, зокрема, ті блага, які Господь дав у розпорядження людям (ремесла, торгівля, дороги, навігація, ліси, мисливство, рудники). При цьому вчений акцентував увагу і на функції примусу, виявом якої є забезпечення слухняності підданих [5, с. 20].

Згодом французький комісар шатле (у Франції – окружний суд) Ніколя Делямар (1639–1723) склав великий «Трактат про поліцію», що став одним із перших систематизованих практичних посібників, у якому було виокремлено ті групи суспільних відносин, у які мала право втручатися поліція. До них Н. Делямар відніс релігію, охорону здоров'я, громадський порядок та спокій, торгівлю, дорожнє господарство тощо [6, с. 193].

Істотний вплив на становлення та розвиток вітчизняної правової доктрини з питань організації та функціонування органів, які здійснювали карально-репресивні та правоохоронні функції, мали також праці німецьких вчених XVIII ст.: І. Юсті («Основи поліцейської науки»), І. фон Зонненфельса («Основні засади поліції, комерції та фінансів») та І. Пюттера. Зокрема, у своїх працях І. Пюттер спробував показати місце поліцейської науки в системі публічного права, а завданням поліцейської влади він визначив захист суспільства від небезпек [6, с. 194].

У вітчизняній політико-правовій думці поява перших праць про існування органів, які здійснювали каральні та правоохоронні функції на теренах України, припадає на XVIII століття, коли поняття "поліція", "прокуратура", "тюрма" науковці стали наповнювати юридичним змістом. Принагідно зазначити, що хоча спеціальних історико-правових досліджень процесу формування органів, які здійснювали карально-репресивні та правоохоронні функції на теренах України, не проводилося, однак ідеї про їх місце та роль у суспільному житті розвивалися у руслі загальноцивілізаційного процесу розвитку людства, формування державних інститутів та позитивного права. Усі ці підходи сприяли нормативно-правовому закріпленню статусу цих органів.

Доречно вказати на той факт, що заснування органів, які здійснювали каральні та правоохоронні функції держави у дореволюційний період (XVIII ст. – 1917 р.), їх нормативне оформлення відбувалося дещо раніше, ніж здійснювалося наукове супроводження цих процесів. Проблематика ор-

ганізації та діяльності цих органів знаходила здебільшого свій вияв у політико-правових документах, оглядах, нарисах, статтях.

Діапазон підходів до питань правових засад організації та функціонування органів, які здійснювали каральні та правоохоронні функції, що були обґрунтовані вченими у дореволюційний період, є досить широким. Водночас у межах цієї статті наголос буде зроблено лише на тих із них, що відображені у наукових працях учених, які зробили суттєвий внесок у розвиток правової доктрини правоохорони.

Одним із перших, хто звернувся до історичного огляду генези адміністративно-поліцейських установ, був чиновник з особливих доручень при Міністрі внутрішніх справ Російської імперії Є.М. Анучін. У досить важливій в теоретичному плані праці науковця досліджено історію поліції Російської держави наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. [7]. У роботі автором неупереджено здійснено спробу висвітлити концептуальні питання історії розвитку адміністративно-поліцейських установ періоду 1775–1866 рр., їх взаємодію, недоліки нормативно-правового регулювання організації та функціонування поліції, відповідальність та звітність цих органів тощо. Детально окремі розділи цієї роботи торкаються устрою адміністративно-поліцейських установ – губернських, повітових, сільської та міської поліції.

Разом з тим кількість досліджень XVIII – першої половини XIX ст., що деякою мірою стосувалися проблематики організації та функціонування органів, які здійснювали карально-репресивні та правоохоронні функції, була незначною та й торкалися вони досліджуваної проблематики здебільшого епізодично. У зв'язку з цим небезпідставним є зауваження сучасних учених – істориків права О.М. Бандурки, В.А. Греченка та О.Н. Ярмиша з приводу того, що до середини 70-х років XIX ст. інтерес учених-юристів до питань законодавчого визначення організації та правових засад діяльності органів загальної поліції, її історії був недостатнім, слабким [1, с. 8–9].

Саме у другій половині XIX – на початку XX ст. з'являється ряд праць, що зробили суттєвий внесок у розробку різноманітних аспектів організації та функціонування органів, які здійснювали карально-репресивні та правоохоронні функції у Російській імперії. Цей вагомий внесок зробили вчені: С.А. Андріанов, І.А. Андрєєвський, М.М. Белявський, В.М. Гессен, О.Д. Градовський, В.Ф. Дерюжинський, В.В. Івановський, Є.П. Карпович, І.Т. Тарасов та інші. Даний науковий факт відображено і в роботах сучасних учених [1, с. 9–10]. Своє основне наукове завдання вищевказані вчені вбачали у теоретичній розробці питань поліцейського права. Так, зокрема, одним із перших науковців, хто привернув увагу до проблематики поліцейського права у Росії, був видатний учений-поліцейст та державознавець І.Ю. Андрєєвський – ректор Санкт-Петербурзького університету, професор кафедри поліцейського права. У монографії "Поліцейське право" ним було розроблено концепцію поліцейського права як регулятора поведінки не тільки поліції, але й усіх членів суспільства [8].

Вагомий внесок І.Ю. Андрєєвського у розвиток поліцейського права

відзначено в роботі сучасного науковця М.Л. Тихомирової. Вона зазначає, що метою вищезгаданої праці «Полицейское право» був системний виклад основ поліцейської науки та аналіз поліцейського законодавства Західної Європи і Росії того періоду, а також визначення місця поліцейської діяльності серед інших видів державної діяльності [9]. Інший російський науковець, І.І. Мушкет, чи не найбільшою заслугою вченого вважає розробку у правовій доктрині того періоду загальної теорії поліцейської діяльності [10, с. 252].

Предметом дослідження інших праць І.Ю. Андрєєвського («Про намісників, воевод і губернаторів», "Адміністративний суд" та ін.) стали превентивні фактори попередження та припинення правопорушень у сфері безпеки суспільства та держави, добробут народу та ін.

С.А. Андріанов на основі теоретичного осмислення усіх друкованих праць, що стосувалися діяльності Міністерства внутрішніх справ, а також матеріалів, опублікованих в офіційних журналах, збірниках тощо, у своїй роботі "Министерство внутренних дел. 1802–1902. Исторический очерк" максимально повно узагальнив багату інформацію про історію даного відомства [11].

Суттєвий внесок у розвиток учення про організацію та функціонування органів, які здійснювали карально-репресивні та правоохоронні функції у Російській імперії, включно й на теренах України, зробив відомий правник І.Т. Тарасов. Найбільш значущим його здобутком є праці "Очерк науки полицейского права" та "Полиция в эпоху реформ", у яких ученим проаналізовано поліцейське законодавство Російської імперії, у загальних рисах досліджено місце та роль поліції у державному механізмі; висвітлено діяльність губернської, міської, жандармської поліції, питання відповідальності поліції, пропозиції щодо її реформування, надано історичний нарис виникнення та розвитку поліції до епохи реформ. І.Т. Тарасов досить критично ставився до того, що держава не приділяла належної уваги організації та функціонуванню поліції, а в основному зосереджувала свою увагу на фінансових та військових справах [12].

Робота іншого російського вченого другої половини XIX ст. В.Я. Фукса "Суд и полиция" в двох частинах досліджує відносини між поліцією та органами юстиції [13].

Важливе значення для характеристики органів, що здійснювали карально-репресивні та правоохоронні функції на теренах України у дореволюційний період, має праця О.О. Лопухіна "Из итогов служебного опыта. Настоящее и будущее русской полиции". Як слушно зазначає О.М. Бандурка, у ній колишній директор Департаменту поліції здійснив спробу охарактеризувати загальну й політичну поліцію в період революції 1905–1907 рр. та запропонувати заходи, спрямовані на вдосконалення форм і методів боротьби з революційним рухом в інтересах зміцнення режиму абсолютної монархії [1, с. 11–12].

Крім того, у своїх працях чиновник визначав основні завдання загальної та політичної поліції: а) корпус жандармів заснований для охорони самодержавної монархічної влади від нових посягань на неї; б) завдання таємної поліції впли-

вали із попереднього завдання: всі зібрані із різноманітних джерел відомості необхідно узагальнювати та надсилати до вищих урядових інстанцій.

Суттєве значення у з'ясуванні стану правового регулювання організації та функціонування вищезазначених органів у досліджуваній період мало зауваження О.О. Лопухіна про те, що з самого початку конкретні сфери діяльності жандармів недостатньо повно були визначені законодавчо – «для керівництва діяльністю корпусу жандармів закон не дав жодної вказівки» [14].

Своє бачення поліцейської справи в Росії детально виклав і вчений М.М. Павлов [15]. У своїй роботі "О нашем современном положении", яка була видана у вигляді нотаток, автор характеризує роботу міністерств, значну увагу приділяє Міністерству внутрішніх справ, яке у частинах VII–X своєї праці називає не інакше, як "Міністерство поліції". Науковець висловлював критичне ставлення до діяльності цього Міністерства (хаотичність в його роботі, бюрократія та ін.), яке виконувало ряд не властивих йому функцій. Учений висловив думку про необхідність невідкладного покращення його діяльності шляхом реформування та застерігав, що неувага до цих проблем та небажання виправлення існуючого стану призведе до непоправних наслідків.

Наприкінці XIX ст. у Росії з'являється нова галузь юридичних знань – "тюрмознавство". При цьому слово "пенітенціарний" сприймалося як синонім слова "тюремний" [16, с. 33].

Вагомий внесок у становлення та розвиток російської пенітенціарної науки здійснив юрист і психолог, професор С.В. Познишев, який одним із перших запропонував таку її назву. У своїх працях ним викладено основні принципи правильної організації пенітенціарних установ та, використовуючи знання з кримінальної психології, надано власне бачення щодо їх побудови; висвітлено основні риси пенітенціарного режиму, організації управління місцями позбавлення волі, а також порядок організації праці в досліджуваних установах. Одним із найважливіших завдань пенітенціарної політики держави С.В. Познишев вважав облаштування установ виконання покарань. Призначення пенітенціарної науки вчений убачав в аналізі пенітенціарного законодавства та тюремної практики, у розробці пропозицій для вдосконалення виконання покарань [17, с. 337].

Одним із фундаторів російської пенітенціарної науки справедливо вважають і видатного юриста, професора Петербурзького університету І.Я. Фойницького [16, с. 33]. У своїй науковій праці "Учение о наказании в связи с тюремоведением" дослідник визначав її як окрему політико-правову науку, що базується на практичному досвіді і яка спрямована на позитивне вирішення проблем каральної системи [18].

У наступній роботі – двохтомнику "Курс уголовного судопроизводства" вчений надає ґрунтовну характеристику місця та ролі поліції в системі попереднього розслідування, висвітлює завдання та характер дізнання, яке за Статутом кримінального судочинства 1864 р. проводили поліцейські органи [19].

Оцінюючи праці авторів, які досліджували пенітенціарну систему Російської імперії в XIX – на початку XX ст., В.В. Россіхін зауважує, що більшість із

них мали історико-правовий, оглядово-статистичний, а в окремих випадках навіть збірний (побут, фольклор) характер; недоліки окремих робіт вбачає у фрагментарності фактів і свідчень. Більше того, вчений наголошує на відсутності значних наукових праць, де б у прямій постановці вивчалася діяльність пенітенціарних установ, їх управління та персоналу [20].

Щодо органів прокуратури, які здійснювали нагляд за законністю діяльності державних органів і структур, за казною, за арештантськими справами й місцями позбавлення волі та утримання ув'язнених під вартою, то у дореволюційний період проблематиці її організації та функціонування вченими приділялося недостатньо уваги. Водночас, висвітлюючи місце та значення генерал-прокурора у суспільстві, відомий російський історик В.О. Ключевський зазначав, що він відіграв провідну роль у державному управлінні і що саме він, а не Сенат, "стал маховим колесом всего управления" [21, с. 177].

Висновок. Отже, дореволюційні дослідження в царині організації та функціонування органів, що виконували карально-репресивні та правоохоронні функції у Російській імперії, включно і на усіх українських землях, що входили на той період до її складу, заклали концептуальні основи вчення про поліцію, органи прокуратури, пенітенціарне право. Аналізовані праці цього періоду стосувалися не лише понятійного апарату, основних віх становлення та історичного розвитку цих державних інститутів і відомств, але й їх місця і ролі у суспільстві, особливостей нормативно-правового регулювання діяльності та ін. Учені висловлювали свої критичні думки та прогнози щодо подальшого функціонування та розвитку досліджуваних органів, обґрунтовували необхідність їх реформування. Водночас ряд проблем, що потребували уваги науковців, ще залишалися поза увагою дослідників. Зокрема, це питання, пов'язані з діяльністю прокуратури, політичної поліції, проблематикою взаємодії карально-репресивних органів Російської імперії тощо.

У цілому наукові дослідження XVIII – початку ХХ ст. з питань організації та формування державних органів, які здійснювали карально-репресивні та правоохоронні функції, не тільки засвідчували складність та суперечливість процесу становлення таких поліцейських та адміністративних інституцій, але й здебільшого містили обґрунтування необхідності їх існування саме у такому форматі, що достатньою мірою відповідало режиму поліцейської держави за абсолютної монархії.

Бібліографічні посилання

1. Бандурка О. М. Поліція в Україні: історико-правове дослідження (початок XVIII ст. – 1917 р.) : монограф. / О.М. Бандурка, В.А. Греченко, О.Н. Ярмиш. – Х. : Золота миля, 2012. – 616 с.
2. Богатирьов І. Г. Державна кримінально-виконавча служба України : історія та сучасність / І. Г. Богатирьов, О. І. Богатирьова. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2007. – 352 с.
3. Куліш А. М. Організаційно-правові засади функціонування правоохоронної системи України : монограф. : у 2-х ч. / А. М. Куліш. – Суми : СумДУ, 2007. – Ч. 1. – 2007. – 222 с.
4. Римаренко Ю. І. Мала енциклопедія етнодержавознавства / Ю. І. Римаренко ; ре-

дкол. : Ю. І. Римаренко (відп. ред.) та ін. – К. : Довіра ; Генеза, 1996. – 942 с.

5. *Клод М.* Полицейское управление во Франции при старом режиме / Клод Мишо ; пер. с фр. М. Сокольской // *Неприкосновенный запас: дебаты о политике и культуре.* – 2005. – № 4. – С. 19–28.

6. *Крижановська В. А.* Про "полицейське право" як різновид адміністративного права / В. А. Крижановська // *Адміністративне право і процес : науково-практичний журнал.* – 2014. – № 3(9). – С. 190–199.

7. *Анучин Е.* Исторический обзор развития административно-полицейских учреждений в России, с Учреждения о губерниях 1775 г. до последнего времени / Анучин Е. – М. : Книга по Требованию, 2011. – 273 с.

8. *Андреевский И. Е.* Полицейское право. Том 2. Полиция благосостояния : монография. – 2-е изд., испр. и доп. – СПб. : Типография и Литография А.Е. Ландау, 1876. – II. – 727 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.litres.ru/ivan-andreevskiy/policeyskoe-pravo-tom-ii-chast-ii/>.

9. *Тихомирова М. Л.* Развитие И. Е. Андреевским концепции полицейского права : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Тихомирова Мария Львовна. – СПб., 2002. – 165 с.

10. *Мушкет И. И.* Иван Ефимович Андреевский / И. И. Мушкет // *Правоведение.* – 2002. – № 2 (241). – С. 245–253.

11. *Андреианов С.А.* Министерство внутренних дел. 1802–1902. Исторический очерк. – СПб., 1902. – 286 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.directmedia.ru/book_118877_Ministerstvo_vnutrennikh_del_1802_1902/.

12. Очерк науки полицейского права / Тарасов И. Т., проф. Имп. Моск. ун-та. – М. : Печатня С. П. Яковлева, 1897. – 718 с. – репринтная копия; Тарасов И. Т. Полиция России. История, законы, реформы, перспективы / И.Т. Тарасов ; сост. и ред. В. С. Чижевский. – М. : Книжный мир, 2011. – 256 с.

13. *Фукс В. Я.* Суд и полиция : в 2-х ч. – М. : Университетская типография, 1889. – Ч. 1. – 282 с.; Фукс В. Я. Суд и полиция : в 2-х ч. – М. : Университетская типография, 1889. – Ч. 2. – 232 с.

14. *Пулькин М. В.* Тайная полиция и общество в середине XIX – начале XX в. (по материалам Олонецкой губернии) / М.В. Пулькин // *Гуманитарные научные исследования.* – 2013. – № 2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://human.snauka.ru/2013/02/2418>.

15. *Павлов Н. М.* О нашем современном положении. Записка, составленная в 1904 году / Н.М. Павлов. – М., 1906 – 56 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.library6.com/books/600087.pdf>.

16. *Бодюл Є. М.* Проблеми доктринального визначення поняття "пенітенціарна система" / Є. М. Бодюл // *Науковий вісник Нац. акад. внутр. справ.* – 2013. – № 1. – С. 29–35.

17. Основные вопросы учения о наказании / Познышев С.В., прив.-доц. Имп. Моск. ун-та. – М. : Унив. тип., 1904. – 447 с. – репринтная копия; Познышев С. В. Основы пенитенциарной науки : монограф. / С. В. Познышев. – М. : Главлит, 1923. – 342 с.

18. *Фойницкий И. Я.* Учение о наказании в связи с тюрьмоведением / И. Я. Фойницкий. – СПб., 1889. – 503 с.

19. *Фойницкий И. Я.* Курс уголовного судопроизводства : в 2-х т. / под ред. А.В. Смирнова. – СПб. : Альфа, 1996. – Т. 1 – 607 с. ; Фойницкий И. Я. Курс уголовного судопроизводства / И. Я. Фойницкий. – Т. 2. – СПб. : Альфа, 1996. – 608 с.

20. *Россіхін В. В.* Пенітенціарна система Російської імперії в XIX – на початку XX ст. (на матеріалах українських губерній) : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 "Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень" / В. В. Россіхін. – Х., 2005. – 21 с.

21. *Ключевский В. О.* Сочинения : в 9-ти т. / В. О. Ключевский. – М. : Госполитиздат, 1958. – Т. 4 : Курс русской истории. – 555 с.

Bonyak V.O. The state of scientific researches on the organization and functioning of bodies that carried out punitive and repressive and law-enforcement functions in the pre-revolutionary period in Ukraine (until 1917). The article highlights the state of scientific support of the formation and development of organs that carried out punitive and repressive and law enforcement functions in the pre-revolutionary Ukraine (XVIII - early XX centuries). The peculiarities of the evolution of scientific views on these bodies are singled out: firstly, it took place in accordance with the change of historical types of the state, socio-economic relations, political system and other factors; And secondly, the history of state and law of Ukraine during a long historical period developed in the bosom of Russian, and later Soviet historical-legal science, which requires consideration of the evolution of ideas on the organization and functioning of the investigated bodies of public power in this context.

The attention is paid to the fact that existing researches of pre-revolutionary scientists about the establishment and functioning of organs that carried out punitive and repressive and law enforcement functions and Ukrainian lands in the period of the XVIII - early. XX century., Take into account the achievements of the world political and legal thought - the scientific works of thinkers, which mostly pay attention to the police authorities as the most numerous state structure, which was entrusted with the implementation of punitive and repressive and law enforcement functions.

It is indicated on the lack of special historical and legal scientific studies of the XVIII - early. XX century. Devoted to the study of the process of formation of bodies that carried out punitive and repressive and law enforcement functions in Ukraine. At the same time, ideas about the place and role of these bodies in public life developed in line with the general civilization process of development of mankind, the formation of state institutions and positive law, which also contributed to the legal strengthening of the status of investigated public authorities.

It has been proved that the scientific works of this period revealed the complexity and contradictory nature of the process of formation of police and administrative institutions, and also contained the rationale for the necessity of their existence in the format of the regime of the police state in the absolute monarchy.

Keywords: *punitive and repressive and law enforcement agencies, police, gendarmerie, prosecutor's offices, penitentiary institutions.*

Надійшла до редакції 16.06.2017